DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICO CHIRVRGICA

DE

MORBO LAZARI

QVAM
CONSENSV
GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ
PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO
ACADEMIÆ ET FACVLTATIS MEDICÆ
SENIORE

PRO DOCTORIS GRADV

PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI
SVBMITTIT
D. Septembr. Anni MDCCXXXIII.

AVCTOR
SAMVEL GOTTFRIED FEIGE
KREIB. SILESIVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ
TYPIS IOHANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-CHIRURGICA DE MORBO LAZARI

PRAEFATIO.

Nter medicinæ partes præſtantiſſima vetuſtiſſimis temporibus celebrata fuit Chirurgia, & hodie celebrari *videtur*: & dum primi Podalirius & Machaon, *teſte Cornelio Celſo pag.*2. vulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi fuerunt ſoliti, ipſa quoque hæc pars eſt antiquisſima. Veteres hinc medici pari ſtudio chirurgiam coluerunt, tanquam medicinæ partem eſſentialem ac ſumme neceſſariam: adeo ut priſcis temporibus vix inveneris celebres medicos,

quin fuerint præclari chirurgi. Sed transiit pedetentim ad servos medicorum ars præstantissima, & ad nudam empyriam relegata fuit; nisi forsan hinc inde emicuerint veri chirurgi admodum rari, Fabricius ab Aquapendente, Hildanus, Paræus, Scultetus &c. Nostris autem temporibus sepulta ferme chirurgia resuscitari visa fuit; postquam Galli, & hos quidam Germanorum sequuti in ea excolenda insigniter desudarunt. Verum enim vero quemadmodum chirurgia duplex est, nimirum quæ vel ferro ac instrumentis curat, vel quæ medicamentis medetur: ita hodie manualis illa ac instrumentalis præ medica palmam præripere videtur. Si summos nostrorum temporum chirurgos, ac stellas in cœlo chirurgico primæ magnitudinis describerem: dicerem, quod sint galants hommes, qui effræni audacia omnia urere, secare, scindere, amputare, ac gallicam linguam strepere didicerunt. Hinc proh dolor! eo devenit res, ut qui ulcere quodam antiquo & sordido affectus, absque membri ulcerosi amputatione sanari cupit, sidera illa chirurgica minime adire debeat. Et gratulor Tibi, mi Lazare, quod nostris haud vixeris temporibus: cum enim totus fuisti ulcerosus, totum tibi forsitan corpus fuisset

fuiſſet amputatum. Abſit vero quam longisſime, ut debitas chirurgiæ manuali detrahamus laudes; cui in certis caſibus ſuperſedere omnino non poſſumus. Sed optandum eſſet, ut melius excolendæ chirurgiæ medicæ ſtuderemus! Si ulcera duntaxat diſpiciamus, horum quidem frequentiora in libris chirurgorum inveniemus; rariora autem & abſtruſiora vel confuſe deſcripta, vel alto prætermiſſa ſilentio offendimus. Eadem ſors presſit ea ulcera, quæ ſub nomine morbi Lazari perſcrutari bono cum Deo conſtituimus: faxit Deus, ut cedat feliciter.

§. I.

QUem Lazari morbum vocant, explicaturi, operæ eſſe pretium putamus, ut ipſius nominis rationem reddamus. Ipſa igitur origo divo Lazaro natales ſuos debere videtur: cujus ſacræ litteræ in Evangelio Lucæ cap. XVI. v. 20. mentionem injiciunt, tanquam pauperis & mendici, toto corpore ulceroſi, & ad fores divitis epulonis procumbentis. Neque vero ad nos pertinet, penitius inveſtigare, an hæc hiſtoria verum ſiſtat factum, uti veriſimile videtur B. Libero Baroni de CANSTEIN *in harm. Evangel.* aut num ſervator ſub Lazari perſona Johannem Baptiſtam, ſub divitis heluonis larva autem regem Herodem propoſuerit? anne potius parabolis ſit accenſenda? quippe quæ criticorum ſacræ ſcripturæ interpretum relinquimus indu-

striæ. Id duntaxat instituti nostri ratio exigit, ut quantum rationali conjectura licebit, perscrutemur, qualis morbus Lazari a veteribus medicis fuerit dictus, qualis nobis appelletur, an hodie adhuc detur ac quæ illius sit indoles ac curatio.

§. II.

Primum itaque haud ignorari oportet, omnium absurdissimam, nulloque prorsus argumento stabilem eorum esse sententiam, qui forsitan putarent, Lazarum laborasse lue venerea. Vt enim taceam, turpe ac infame hoc morbi genus cum hujus probi viri, quem post mortem protinus æterno gaudio donatum fuisse legimus, integritate plane pugnare; cui quæso in historia medica paululum versato incognitum erit, Neapolitanum hocce malum anno demum post Christum natum 1494. per milites, quos Christophorus Columbus ex America secum reduxerat, non tanto auro, quanto hoc morbo onustos, exercitui Romano Neapolim obsidione cingenti primum communicatum, & vi contagii, quod fovet, subtilissimi ad alias Europæ gentes delatum fuisse. *Conf.* FALLOPIVS *tr. de morbo gallico pag. 685.* & ALEXANDER TRAIANVS PETRONIVS *tr. de lue venerea pag. 1. seqq.* Sed visne forsitan, hanc gallicam luem cum Lindano aliisque jam veteribus & ipsi Hippocrati suisse cognitam asserere: ac juxta IOHANNEM LANGIVM *in epist. medic. part. 1. ep. XLII. pag. 155.* ex aeris constitutione dicto anno in Italia denuo recruduisse? aut visne cum lepra veterum eandem pronunciare? Fateor multa esse utriusque morbi signa apprime inter se convenientia: at vero non minus permulta sunt; quæ longissime ab invicem distant, & evidentem

satis

ſatis evincunt differentiam. Deinceps vero nulla prorſus mentio fit luis venereæ inter Iudæos graſſantis, qui turpiſſima lepra ſatis mulctati fuerunt. Vnde ergo concludi poſſet, Lazarum illa fuiſſe conflictatum? Abſit de hoc miſero talia prædicare, qui tantum abeſt, ut vel cum ſcortis impuris rem habuiſſe, vel hominum hac lue infectorum conſortio uſum fuiſſe præſumatur, ut potius meliori dignus omnino ſit judicio.

§. III.

Fuitne ergo lepra affectus Lazarus? quemadmodum fere innuere videtur LAVRENTIVS *in exegeſi ad Evangelium Lucæ loc. cit.* & hinc leproſos olim Lazarum patronum invocaſſe refert CORNELIVS a LAPIDE *in Commentario ad citatum Lucæ locum.* Subſiſtamus hic paullulum, & perſcrutemur lepræ varia genera. Inſignis committi ſolet a recentioribus præſertim medicis confuſio in explicanda lepra & elephantiaſi: quorum morborum clariorem apud veteres duntaxat reperimus ideam. Lepra veteribus dicta fuit vel Arabum vel Græcorum: illa dicitur elephantiaſis Græcorum, partim ob morbi magnitudinem, quam præ reliquis habet, quamque etiam Elephas inter cetera obtinere fertur animalia, Sunt ergo lepra Arabum, & elephantiaſis græcorum ſynonyma, a lepra Græcorum bene diſtinguenda. Datur vero etiam elephantiaſis Arabum, quæ eſt tumor ſcirrhoſus, varicoſus, diuturnus pedum atque crurum: de qua conferatur FVCHSIVS *in paradox. Lib. II. cap. 16.* FORESTVS *obſ. med. Lib. 29. obſ. 26.* AMATVS LVSITANVS *Cent. 2. curat. 64.* WEDELIVS *Pathol. Med. Sect. III. Cap. IV. p. 512.* &c. Hæc porro elephantiaſis Arabum diſtinguenda eſt ab Alboti Avicennæ; quem

Lib.

Lib. IV. fenestr. VII. tr. III. describit; & Græci juxta AETIVM *Lib. IV. Cap. 62.* therminthum vocarunt, quoniam in cruribus suboriebantur crustulæ granis therebinthinæ haud absimiles: FALLOPIVS *oper. Tom. I. p. 685.* appellat malum mortuum recentiorum.

§. IV.

Elephantiasis autem Græcorum seu lepra Arabum fuit morbus totius corporis fœdissimus ac insanabilis ferme: quem descripseruut ARETÆVS *Lib. II. cap. 13.* FALLOPIVS *oper. Tom. II. pag. 268.* LOMMIVS *obs. medic. p. 51.* FORESTVS *obs. chirurg. Lib. IV. obs. 7.* &c. Dividunt eam in incipientem, ubi interna duntaxat viscera vitio laborant, cute immuni; & confirmatam, ubi præter interna totus corporis habitus fœde fuit deturpatus. Incipientis, utut intricatioris signa auctores citati tradunt sequentia: Torpor est omnium actionum atque functionum, respiratio difficilis, motus voluntarius tardus & segnis; alvus pigra; lotium subjugale ac semper turbidum, absque tamen febri, vel vitio renum vel vesicæ: fœtida spiratio; quemadmodum etiam totius corporis odor & ipse sudor est fœtidissimus; inexplebilis urget ad venerem cupiditas seu tentigo; rauci sunt & per nares loquuntur; ceterum mores habent melancholicorum similes, somnia gravia, incubum perpetuum. Vbi vero hæc omnia transeunt in cutim simul, eamque turpissime defœdant, tunc cognitu facilior morbus vocatur confirmatus. Horroris plenum & aspectu terribile morbi genus; cujus hæc sunt signa diagnostica: Facies potissimum depravatur; namque malæ tument inæqualiter, oculi præter morem rotundi, ac atro rubore conspicui altius reconduntur: frons

reddi-

redditur amplior, rugoſa, tuberculis obſeſſa; palpebræ cadunt; mentum intumeſcit tumoribus duris, ſcirrhoſis, cancroſis; labra craſſa, naſus ſimus, aures acuminatæ, tota facies rimoſa, ac colore morpheato induta. Adfligit præterea continua ſternutatio, lingua, & nares internæ obſidentur grandinibus; unde nares conſtringuntur, ægri per os ſpirant: cadunt nonſolum capilli, verum etiam totius corporis crines, & evulſi in radice carnem ſecum trahunt. Oriuntur varicoſæ inflationes, tubercula, grandines, verrucæ in toto corpore, maxime facie, pedibus, digitis: hæc tubercula deſinunt in rimoſas dehiſcentias, ulcera fœtida, ac denique ſquamas & furfures nigros: muſculi conſumuntur in toto corpore; cutis ἀναισθησία afficitur; ipſi ægri fiunt timidi, fugiunt hominum conſortia, hosque habent odio. Denique integræ partes exeduntur ac conſumuntur; hinc curioſi, ac fere riſu, niſi hunc hominum calamitas prohiberet, digni ſunt caſus bini, quorum primum recenſet GREGORIVS HORSTIVS *obſ. med. Sect. IV. pag. 388.* ubi quidam elephantiaſi affectus, mane ſurrexurus integrum pedem corruptum reliquit in lecto: alterum allegat SCHOPFIVS *tr. de lepra*, quod quidam elephantiacus nares emuncturus, has cum pituita ſimul in terram projecerit. Sed fides ſit penes auctores.

§. V.

Hanc græcorum elephantiaſin, Arabum lepram vocarunt quoque veteres Satyriaſin, partim obvultum Satyris ſimilem, partim tentiginem inexplebilem; Leoniaſin ob faciem rugoſam, leonibus ſimilem, atque morbum Herculeum, quod ſit magnus & inexpugnabilis.

Caussa est inquinamentum ac miasma quoddam specificum; quod humores vitales partim inspissat, ut hinc mores melancholicorum pateant; partim inquinat & penitus corrumpit: quæ corruptio nonsolum succos lymphatico serosos, verum etiam ipsum purpureum cruorem depravat, ac denique solidas quoque partes relaxat, depascit atque consumit: unde etiam ratio peti potest omnium symptomatum, ac quod morbus sit insanabilis. Caussæ remotæ allegantur vel hæreditaria labes, qua parentes eo morbo affecti hunc ad liberos propagant; vel contagium per concubitum ac conversationem communicatum, vel denique proprium vitium, quod in victu sordido, aëreque humido consistit. Quando mecum perpendo hodierni veri scorbuti symptomata, vix mihi temperare possum, quin iis cum adflictionibus elephantiacorum collatis, scorbutum leviorem elephantiaseos esse speciem asseram; & inde miram morborum pro diversa regionum ac aëris constitutione mutationem considerem. Sed transeat hæc conjectura, digna, quæ penitius investigetur.

§. VI.

Hicce sævissimus morbus primum in Ægypto, speciatim Alexandria admodum fuit familiaris ac fere endemius, ob Ægyptiorum victum sordidum, ac impura subterranea habitacula; quemadmodum attestantur PLINIVS *hist. nat. L. XXVI. cap. I.* GALENVS *Lib. II. de arte curandi cap. 10.* PROSPER ALPINVS *Lib. I. de medic. ægypt. cap. 14.* Hinc LVCRETIVS *Lib. VI. de natura*: Est elephas, inquit, morbus, qui Nili flumina propter gignitur, Ægypto in media, nec præterea usquam. Fuit ergò morbus ille temporibus CORNELII

CEL-

CELSI plane incognitus in Italia; quemadmodum ille *Lib. III. cap.* 25. atteſtatur. Poſtquam autem temporibus Pompeji Magni, Julii Cæſaris, ac Medici Aſclepiadis Romanus exercitus Ægyptum petierat; ille reduxit ſecum contagioſum hunc morbum in Italiam, teſtantibus PLINIO *loc. cit.* PLVTARCHO *ſympoſ. 8. probl. 9.* Abhinc demum latius vagabatur hoc malum per Europam, & maxime frequens fuit in Belgio, Gallia &c. adfirmantibus AMATO LVSITANO *Cent. 2. curat. 64.* & VALERIOLA *Lib. VI. enarrat. 5.* Quum autem lues venerea invaderet Europæas regiones; leproſus hic affectus fere penitus diſparuit, ſaltem inter rariſſimos refertur.

§. VII.

Verum enim vero longe alia fuit indoles lepræ Græcorum; quæ magis cutis vitium denotat veteribus, non totum corpus occupat, nec tam fœdam univerſæ faciei deturpationem involvit, quanta elephantiaſi propria eſt. Elegantiſſimus FERNELIVS *Cap. de impetigine* exhibet hujus lepræ ideam ſub generali nomine impetiginis: cujus quatuor ſiſtit ſpecies, nimirum primum ſcabiem ſiccam, quam veteres vocare ſolent pruritum; deinde lichenem; tum pſoram, & denique lepram Græcorum. *Conf.* FORESTVS *obſ. chir. Lib. I. obſ. X.* GREGORIVS HORSTIVS *obſ. med. Sect. IV. p. 390.* fuſius explicat pſoram & lepram hiſce verbis: *Pſoram judicamus, ſi ſcabies ſicca, fœda cutim afficit, eam puſtulis majoribus exaſperat, duriorem, tumidioremque reddit, exedit, findit, ac in ea furfures producit. Lepram Græcorum colligimus, ſi malum in pejus progreditur, ut cum maximo pruritu & corporis atrophia caro ſub cute ſimul exedatur, cu-*

tis non solum in furfures, sed etiam squamas resolvatur, nunc crassiores, nunc tenuiores, maxime circa pilosas capitis & faciei partes. Gradu enim ferme differunt hi morbi, adeo ut psora male curata in lepram Græcorum; hæc in elephantiasin abeat. Psoræ seu scabiei summe malignæ casus hodienum adhuc dantur, licet rariores; qualem etiam recenset Excellentissimus HOFFMANNUS *in med. consult. Tom. IX. cas. V.* Num autem vera adhuc apud nos detur lepra Græcorum, fere ambigo; cum omnes quotquot de ea legi, observationes, mihi adeo videantur esse comparatæ, ut vel ad psoram vel Arabum lepram majori referri mereantur jure.

§. VIII.

Lepra autem Judæorum peculiaris plane fuit indolis, quæ magis ad Græcorum, quam Arabum lepram accedit. HORSTIUS *loco supra citat.* putat eam convenire cum vitiligine alba, & lichenibus: sed meo quidem arbitrio, vera illius indoles ac natura, quippe qua etiam ædificia fuerunt imbuta, nobis manebit incognita & admiranda. Describitur illa in sacris bibliis Leviticor. cap, XIII. unde tantummodo sequentia notabimus momenta: 1) quod lepra Judæorum constiterit in maculis albis, nive candidioribus, hinc inde in corpore sparsim obviis; quæ si locum capillatum obsederunt, pilos dealbarunt simul, 2) hæ maculæ exstiterint cute profundiores. 3) ulterius repserint; 4) juxta dies criticos a sacerdote fuerint judicatæ: 5) nec totum corpus occupaverint; tunc enim leprosi pro puris declarabantur, & 6) denique nullibi in sacris paginis reperiamus, fœminam hoc diro morbo fuisse solicitatam, nisi sororem Mosis Mirjam Deuter. XII. Hinc porro si

quæ-

quæstio occurrat, num nostris adhuc temporibus detur lepra Judaica? hanc recte negasse videtur OSIANDER *in Comment. ad Pentateuch. Part. III. pag. 112.*

§. IX.

Quod si ergo jam quæstio incidit, num forsitan lepra quadam laboraverit Lazarus? hanc de lepra Græcorum vel Judaica plane negamus. Namque juxta divinam legem leprosi Judæorum a consortio sanorum hominum penitus removeri debuerunt, ne inquinarent alios. At enim vero, cum licuit Lazaro ante divitis epulonis fores procumbere: vero utique est simillimum, ipsum hac lepra minime fuisse conflictatum. Quod autem attinet lepram Arabum, seu Græcorum elephantiasin: haud ignorari oportet, omnes veterum medicorum unanimi consensu, eum morbum divi Lazari adpellare suevisse; quos inter auctoritatis caussa allegamus FORESTVM *obs. chirurg. Lib. IV. pag. 106.* FALLOPIVM *Oper. med. Tom. I. pag. 268.* GREGORIVM HORSTIVM *obs. medicin. Sect. IV. pag. 388.* quid? quod Fallopius expressis enunciet verbis: *morbum hunc patiebatur S. Lazarus, mendicus ex Evangelio.* Hinc quoque iis temporibus, quibus primum Italiam obsidere cœpit hæc affectio, præter nosocomia ædificata fuerunt leprosoria, quibus fruebantur soli leprosi: qualis cum deinceps putatus fuit Lazarus, hæc nosocomia leprosorum dicta sunt Lazaretta, teste CORNELIO a LAPIDE *in Comment. ad cap. XVI. Lucæ.* Quam ob causam excusationem me impetraturum confido, si elephantiasin hanc, quam omnes hucusque vocarunt morbum Lazari, superius paullo fusius descripserim.

§. X.

Verum enim vero pace tot clarissimorum virorum negaverim, Lazarum laborasse elephantiasi Græcorum. Namque si ea laboravit, laboravit confirmata, quoniam dicitur ulcerosus. Si ergo laboravit confirmata, & odorem spiravit fœtidissimum, & faciem præ se tulit fœdam, tuberosam, aspectu horrendam: siquidem teste HORSTIO *in obs. med. Sect. IV. pag. 388.* faciei deturpatio illius morbi elephantiaci propria ac diagnostica exhibuit signa. Quis ergo crederet, fore ut dives helluo permiserit, tam turpe fœdumque spectaculum ad ejus fores procumbere? Præterea autem, cum contagiosum fuit hoc morbi genus: Judæos procul dubio hoc morbo affectos ab omni hominum consortio fuisse separaturos, vero est simillimum. Et denique si per metaphoram a similitudine miseriæ, quam leprosi cum Lazaro communem habere viderentur, desumtam fuisse denominationem contendas: quid, quæso, opus est nomine metaphorico, ubi jam proprium adest? & quare tribuimus alicui morbo denominationem metaphoricam, quæ alii magis proprie convenire inferius ostendetur?

§. XI.

Non alienum erit hoc loco allegare quædam ex WEDELII *exercit. medico-philog. Cent. II. Dec. II. exerc. II.* ubi agit de Lazaro ante portam. Postquam auctor in criticis ac philologicis versatissimus, de Lazaro, ejusque conditione exegesin veluti quandam præmisit; & ad explicandam ipsam, qua solicitatus fuit Lazarus, ægritudinem devenit: concedit equidem Lazarum ulceribus sordidis ac scorbuticis affectum, universali humo-

morum laboraſſe dyſcraſia. Fovet autem duas opiniones, quibus, pace tanti viri, calculum addere valde dubito. Putat etenim primum, ulcera præſertim occupaſſe pedes: cur? quoniam reliquum corpus ſtola ordinaria, ſeu ſaltem lacero centone indutum fuiſſe credit. Sed inſufficiens hæc concludendi ratio: pedes fuerunt nudi, ergo maxime ulceroſi! Deinde vero pag. 13, putat, quod cum ſœpius contingat, ulcera externa complicari morbis internis, vero ſit ſimile, Lazarum ſimul laboraſſe ileo hæmatite Hippocratis. At enim vero, quæ, qualis, quanta concluſio! Ego certe hiſce conjecturis, cum ne minimam quidem fundamenti ſpeciem habeant, ſubſcribere neutiquam poſſum. Majorem probabilitatis gradum præ ſe fert ſententia, quam fovet SALVIANVS MASSILIENSIS *lib. 3. contra avaritiam pag. 115. Lazarum*, enim inquit, *dives contempſerat, qui in pure ac ſanie computruerat; cujus fœtorem ac ſquallorem longe refugerat, qui membrorum ſuorum ulceribus canes paverat, quem* SCATENTES VERMIVM GLOBI ETIAM INTRA RECESSVS PERESI CORPORIS EXARARANT &c. Nimirum, cum hoc ulcerum genus præ reliquis ad recipiendam verminoſam colluviem eſſe opportunum, ex infra dicendis patebit: facillimum fuit, ut ea ulcera in Lazaro etiam vermibus ſcatuerint. Sed nec hæc conjectura nobis utilitatem ſpondet.

§. XII.

Miſſis ergo, quæ nullo gaudent fundamento; cum recenſiti morbi ita ſunt comparati, ut non adpareat, qua ratione nomen morbi Lazari iſtis competat, niſi velimus per metaphoram loqui: diſpiciendum jam erit, numne detur morbus quidam ulceroſus, qui eo nomine

magis

magis sit dignus? sic enim argumentamur: si datur morbus ulcerosus, qui cum Lazari vitæ genere ac conditione omnium maxime quadrat; hodiernis adhuc revera existit temporibus; & nullum nomen proprium adhuc nactus fuit: ille præ omnibus aliis morbus Lazari adpellari meretur. At vero dari talem morbum postea ostendemus; ergo eum dignum reputamus, qui dicatur morbus Lazari. Nihilo tamen minus, licet vero videatur simillimum, Lazarum revera eo morbo sollicitatum fuisse, haud demonstrative audemus hoc adfirmare. Nobis enim perinde est: id duntaxat jam instituti ratio exigit, ut ostendamus, quem sub morbo Lazari intelligamus morbum; illius historiam ac caussalem explicationem tradamus; eundem nondum revera habere nomen proprium monstremus, ac denique medendi rationem subnectamus.

§. XIII.

Intelligimus ergo per morbum Lazari affectum quendam ulcerosum, cujus ulcera sunt sordida, occupant musculosas potissimum corporis partes, abdomen, dorsum, brachia, femora; fovent carnem subtus jam putridam; saniem plorant turpem fœtidam; coälescunt facile; sed mox in altero loco recrudescunt, hanc scenam per multos longosque annos, maxime in personis infimæ sortis, plebejis, mendicis fœdo ludunt spectaculo, & ægre perfectam admittunt sanationem. Vocatur vulgo **der Wurm, ein Wurm-Schaden**: quasi vero hic affectus ad recipiendam atque fovendam vermium colluviem ob suam sorditiem præ reliquis existat opportunus. Est quoque ad generandos vermes revera maxime promtus; quos si actu fovet, dicitur ulcus vermino-

minoſum, merito & proprie a noſtro morbo diſtinguendum. Jam vero, priusquam ad hujus hiſtoricam progrediamur explicationem: præmittemus quasdam de eo morbo obſervationes, ab amico quodam nobiscum communicatas.

§. XIV.

Fœmina XXX. annorum, quæ præmaturo mariti, paſtoris ſuum, obitu ad eam redacta erat miſeriam, ut per decem jam annos oſtiatim victum quærere debuerit; inciderat ſub hac vagabunda vita in militis cujusdam exauctorati, erronis pariter mendici ſocietatem, ab eoque ſub ſpe matrimonii ad intimiorem familiaritatem & coitum frequentiorem adducebatur. Hujus autem vitæ tandem pertæſa, ulterius cum hoc nebulone rem habere recuſavit: at ab illo verberibus male habita & pedibus peſſum data fuit. Quibus cum pectus miseræ percuſſiſſet ſœpius; illa non ſolum ſanguinem ſpuere cœpit; verum etiam tuberculo inter mammas ſuborto corripiebatur; quod emplaſtro therebinthinato inunctum latius ſerpere cœpit, & adplicato demum emplaſtro mellito variis locis exulceratum eſt. Abhinc jam quatuor agebantur anni, cum inſuper menſium ſuppreſſionem, fluoris albi continuum profluvium, ſpirandi difficultatem, capitisque ac artuum atroces retinuiſſet dolores. Pectoris ulceribus impoſito fimo ſuillo conſolidatis, nova ſuccedebant in femoribus, dorſo, poplite, aliisque locis, adeo ut toto corpore Lazari inſtar ulceroſa exſtiterit. Erumpunt nimirum in quodam loco tubercula livida, quæ demum rupta carnem ſubtus oſtendunt ferme putridam, ichorem plorant fœtidiſſimum,

mum, colorem nigrum exhibent; & uno loco coälita, aliis in partibus recrudescunt.

§. XV.

Alteri mulieri XXX. & quod excurrit annorum, infimæ sortis, amore olim surreptitio usæ, hinc spurium fœtum enixæ ae fluori albo obnoxiæ, novem abhinc annis quædam in sinistro pede efflorescebant prurientes pustulæ, quæ ex incongrua curatione latius serpentes, fonticulo demum brachio inflicto sunt sanatæ. Quatuor elapsis annis doloribus dextri humeri vagis solicitata, illos venæsectione & scarificatione ejusdem humeri fugavit: quibus fugatis adparuerunt in eodem brachio tumores, qui exulcerati putidum mox fuderunt ichorem cum fœtore & profundius serpserunt. At his a chirurgo quodam consolidatis nova in poplite recrudescebant tubercula, quæ statim in ulcera profunda, fœtida, dolore ac ardore stipata dehiscebant. His iterum per imposita folia hyoscyami coälitis, nova in aliis locis efflorescebant, & hanc per plures annos ludebant scenam. Alia fœmina rustica post suppressos ante quatuor annos menses, de ventriculi dolore, artuumque tormentis conquesta, consuluit empyricum circumforaneum; qui propinatis remediis effecit, ut illa ulcera abdominis, femoris, aliarumque partium post prævia tubercula inciderit, iisdem, uti antea dictum, symptomatibus. Alius vir mercenarius iisdem ulceribus vagis, sordidis, fœtidis, post toleratam febrem acutam infestabatur: in quo notatu erat dignum, quod ubi sanescere videbantur hæc ulcera, ille in artuum immanes inciderit dolores, & demum in ipsam

iterum

iterum acutam febrem; quæ recrudescentibus ulceribus solvebatur.

§. XVI.

His ergo eum in finem allegatis, ut appareat dari revera hunc morbum ulcerosum, de quo apud plerosque scriptores medicos ac chirurgos altum est silentium: illius historiam paucis complectemur. Infensus nimirum potissimum est hominibus plebejis, sordidis, mendicis, impuro vitæ genere utentibus, ac in victu pariter ac amictu immunditiei indulgentibus, partim ex lubidine, partim necessitate coäctis: neque ideo forsan a Doctissimo Ramazzini inter morbos artificum relatus, cum mendici non sint artifices. Pertinet potius ad magnos morbos, quorum parva sunt initia. Namque occupant primum pustulæ, tumores, tubercula parva partes maxime musculosas; livida sunt, majora evadunt, pruriunt, ardent: mox dehiscunt in rimas ac aperta ulcera: quæ carnem subtus jacentem exhibent corruptam, nigram, ac fere putredinosam, sensu tamen non penitus ablato: ichorem plorant fœtidissimum; magis serpunt in profundum ad substratos musculos, eosque consumunt, exedunt, depascunt: hinc coälita cicatricem formant, ac foveam reliqua cute magis depressam, & profundiorem. Consolidantur in uno loco facile; sed in altero plus minus remoto nova succrescunt iisdem symptomatibus, pruritu atque dolore stipata; & quod maxime miror, hancce scenam per aliquot annos ludunt, vita superstite. Ægerrime enim perfectam admittunt curationem; sœpius complicantur vermibus, qui tanta caterva ac multitudine ea ulcera occupant, ut nullis ferme remediis deleri queant: subest frequentius

 vene-

venerea inquinatio, ac in sequiori sexu fluor albus: ut taceam reliqua symptomata magis accidentalia. Neque tamen more ulceribus venereis consueto pudenda, fauces & faciem obsident, sed magis brachia, humeros, dorsum, lumbos, abdomen, pectus, femora, suras &c. occupant. Quando ita per satis longos sævierunt annos; tandem lenta, hectica, depascens supervenit febricula, miserosque a suis vindicat calamitatibus.

§. XVII.

Qua igitur notata morbi historia, illius caussalem explicationem prosequemur. Vlcus ut a vulnere, quod est læsio continui recens in partibus mollioribus, a caussa externa secante, rumpente, pungente aliaque inducta, rite distinguatur, est læsio antiqua, a caussa magis interna excitata, cum humorum quorundam corruptione ac ichoris serosi plus minus putidi effluxu stipata. Læsiones externæ in nostro morbo obviæ possident eas adfectiones; Ergo sunt ulcera. Omne ulcus involvit corruptionem alicujus humoris: qui cum varii sint, varieque corrumpantur, varia constituunt ulcerationum genera. Corrumpuntur autem humores vel soli citra peregrinum fermentum; vel ab alio miasmate, sæpius contagioso. Hinc resultant ulcera vel simplicia, vel qualificata.

§. XVIII.

Quemadmodum humores nostri corporis differunt inter se: ita corruptio, prout hos vel illos occupavit, ulcerum simplicium producit varietatem. Quare haud ignorari oportet, quemcunque humorem peculiarem subire corruptionem: sanguineus nimirum cruor sphacelosam & putredinosam, uti in sphacelo; serosa colluvies

luvies ulcerosam, uti in plerisque ulceribus superficialibus cutim duntaxat corrodentibus: lymphaticus latex mucidam spissam, uti in tumoribus aliquatenus; solus enim raro corrumpitur; salivalis ros acriorem fermentescentem; chylosus ac lacteus succus ulcerosam acidam parunt corruptionem. Hæc ulcera proprie ac stricte merentur nomen simplicium. Verum enim vero cum sæpius contingat, & in uno ulcere bini humores simul corrumpantur: facile adparet, simplicia ulcera late dicta omni fundamento dividi debere in talia stricte nominata, qualia fuerunt recensita; & mixta sicce composita, a qualificatis separanda.

§. XIX.

Quamobrem ulterius sciendum, serum & lympham rarissime separatim corrumpi; sed plerumque complicatam esse horum succorum corruptionem. Verumtamen in quacunque ulceratione serosiores partes præ lymphaticis sunt corruptæ; ibi est ulcus indolis simpliciter salsæ: qualia deprehenduntur ulcuscula scabiosa, achores &c. His proprius est pruritus. Vbicunque autem lymphatica corruptio prævalet serosæ: enascuntur ulcera acriora, rodentia, callosa, serpiginosa, herpetes &c. quibus propria est rosio; arrodunt autem solam tantummodo cutim, vel saltem summam carnem. Quandocunque denique partes lymphatico serosæ ita corrumpuntur, ut sanguinis quasdam particulas in corruptionis societatem rapiant: suboritur ulceratio semi putrida, cui proprius ardor ac æstus.

§. XX.

Seorsim de sanguine notandum, quod ille cum reliquis humoribus corruptionem subiens, satis sontica

constituat ulcera putrida, mali moris sive cacöethea; quæ substratas carnes, musculos, nervos, tendines &c. depascunt, profundius exedunt, ichorem plorant putridum, fœtidissimum, nigredinem contrahunt. Observetur autem sequens differentia: Quando sanguinis tenerrimæ, flavescentes magis particulæ modica quantitate cum majori seri vel lymphæ copia corruptionem subeunt; exsurgunt ulcera erysipelacea, ex erysipelate male tractato suborta, quæ sub nomine herpetis esthiomeni indigitasse videntur veteres. Quum autem sanguinis subrufa magis complicatur substantia; emergunt ulcera profundius serpentia, colliquantia ac vicinas exedentia partes, quæ vocantur phagædenica, ambulativa, manducativa &c. Horum pessimum videtur illud, quod veteres ulcus nomodes seu nome vocarunt. vid. FALLOPIVS *tr. de ulceribus pag. 14.* ubi præter allegata signa sensus adest privatio ac mortificatio, & quod gradu tantum, ac in eo differt ab ipso sphacelo, quod in illo sanguinis corruptio aliis humoribus paullulum veluti coërcetur, ne tam præcipitem putredinem ac mortem inferat. Quod si denique sanguis cum chyloso aut lacteo serosoque humore, & quidem in partibus glandulosis corrumpitur: resultat ulcus cancrosum, carcinoma, cancer.

§. XXI.

Restant adhuc ulcera qualificata, quæ specificam ferme corruptelam ac peregrinum possident fermentum. Horum recensentur bina, nimirum scorbutica & venerea. In illis deprehenditur universalis humorum dyscrasia scorbutica, quæ in peculiari eorundem coagulo consistere videtur: ex qua dein sanguinis hac corruptela imbuti,

buti, & cum ſero acri in ſtaſin abeuntis fit corruptio ulceroſa, odore fœtido, colore nigricante, ichore tenui fœtido, conſpicua. Contra vero ulcera venerea nituntur magis obviſcatione humorum ſeroſo ſalivalium ac ſeminalium; ſpirant odorem magis nauſeoſum & ſitulentum, quam fœtidum; & præ aliis partibus pudenda, faciem, fauces obſident. Neque vero negari poteſt, quin & hæc ulcera qualificata inſuper compoſita reddi queant: ſicuti venerea cum ſcorbuticis commode complicári queunt.

§. XXII.

Quæ itaque in noſtro morbo occurrunt ulcera; ea profundius ad ſubſtratas partes ſerpunt, fœtorem exhibent putredinoſum, nigricantem carnem monſtrant, ichoremque fundunt fœtidum: ergo involvunt corruptionem humorum ſanguineo ſeroſorum, & ſunt ulcera phagædenica. Deinceps in noſtro morbo homines victu impuro, ac ſordido vitæ genere utuntur: hinc ſunt ſcorbutici adeoque eorum ulcera ſcorbutico phagædenica. Quum autem ſubjecta illa porro in ſordida ſua vita abutuntur venere, eaque utuntur impura, in tali vitæ genere frequentiſſima: ſœpius fit, ut ulcera eorum ſint complicatiſſima, nimirum phagædenica ſcorbutico venerea.

§. XXIII.

Neque vero jam opus eſſe putamus, ut preſſius ac fuſius recenſendis cauſſis noſtri morbi occaſionalibus inſiſtamus: ſponte enim patet, has inter efficaciſſimas eſſe, quæ receenſita dyſcraſia humores imbuere valent. Ea vero jam nobis occurrit objectio; qua cum ſuperius diximus, morbum præſentem nullum adhuc nomen habere proprium; præcedente autem periodo ulcera vocavimus

mus phagædenica ſcorbutica, nobismet ipſis contra dixiſſe videri poſſemus? Verum enim vero, quemadmodum in ſuperficialibus ulcusculis ſalſis ſeroſo lymphaticis, ille affectus, in quo ea deprehenduntur, vocatur ſcabioſus, achores &c: quidni nobis liceret, morbum, in quo occurrunt ulcera ſcorbutica, phagædenica, venerea, Lazari affectum denominare; Eo magis, cum hæc ulcera in hoc morbo, ab iis, quæ aliis ſingula ac ſeparata incidunt, longe diſcrepent; quia partes magis muſculoſas occupant, conſolidata in aliis locis erumpunt, ac tam diu hanc ſcenam, vita ſuperſtite ludere queunt.

§. XXIV.

Dum itaque ſubjecta morbi Lazari ſint homines plebeji, mendici, victu impuro, ſordidis habitaculis gaudentes, hinc accedente levi amictu ſalutarem tranſpirationis ſucceſſum præpedientes: facile patet, quod ex iis cauſis, ſibimet acquirant dyſcraſiam totius maſſæ ſanguineæ ſcorbuticam. Qua cum ſucci reddantur acres, crudi, ſpiſſi ac ſpecifice coagulati: illorum portio quædam ſanguineo ſeroſa facillime in partibus potiſſimum exterioribus, ubi ſanguinis circuitus tardior eſt atque debilior, ſtagnationem & ſtaſin ſubit. Stagnantes ergo ac accumulati in muſculo quodam humores amplius occupant ſpatium; hinc fibras muſculares ac cutim relaxant, diſtendunt, elevant, & in tuberculum attollunt. Quæ ſtaſis cum ſanguineo ſeroſa ſit; tubercula illa obſcurum acre pruritum, ob ſanguinem ardorem referunt; & quia ſerum cruore tinctum cutim jam relaxatam ingreditur, livida adparent. Interim ſtagnans ea portio, adhuc intra muſculos incluſa, abit in corruptionem putredinoſo ulceroſam: hinc fibras muſculi, cutimque exedit,

dit, depascit, colliquat, hanc in rimas diffindit ac ipsa ulcera. Hæc aperta ob serum corruptum fundunt ichorem; ob intermixtum sanguinem fœtidum, colorem nigricantem, carnem semi putridam ostendunt; & sic profundius serpunt, donec expurgata olluvie corrupta coalescant, & ob exesam carnis portionem, foveam reliqua cute profundiorem relinquant.

§. XXV.

Consolidantur autem hæc ulcera facile; quoniam more ulceribus putredinosis consueto affluxu humorum inflammatorio sunt destituta, & hinc evacuata ulceris materia nihil est, quod coälitionem impediat. Quo vero minus sanguinea corruptio putredinem inducat sphacelosam; prohibet ei intermixta serosa portio, quæ illam coercet, ac putredinem lentiorem veluti muriaticam constituit, vi suæ salsedinis, cujus interventu a velociore prohibetur fermentatione. Talia ergo sordida ac putrida ulcera vermium colluviem admittunt facillime, & eo magis, cum forsitan plebeji isti homines illis imponant folia brassicæ aliaque seminio verminoso scatentia. Consolidata autem in alio loco erumpunt: neque mirum: caussa enim, quæ huic cöalito jam ulceri natales dedit, jam adhuc præsto est; quæ cum homines per multos annos occupat, hanc ulcerosam quoque tragœdiam per multos annos ludit. Salutari autem consilio accedunt hæ ulcerationes, quibus inimica humanæ machinæ saburra eliminatur; hinc non miror, quod vir ille, cujus sub finem §. XV. mentionem fecimus, ulceribus suis penitus coalitis inciderit febrem acutam, illis vero iterum efflorescentibus, ab hac liberatus fuerit.

§. XXVI.

His ergo præmissis facile colligi potest, hæc ulcera satis diuturna, & ob pertinacem ac intimam humorum dyscrasiam, curatu esse difficillima; quæ curatio eo magis impeditur, cum homines plebeji tam accuratum victum observare haud possunt. Quod itaque ipsam attinet curationem; occurrunt bini potissimum scopi, nimirum ut primum massa sanguinea depuretur, ac a scorbutica inquinatione vindicetur; deinde ipsa ulcera abstergantur atque mundificentur. Depuratio humorum solidam promittit curationem: pro qua impetranda ante omnia eo studere convenit, ut robur ventriculi confortetur, ac digestiva vis restituatur: quo exinde chylus laudabilis, & ex hoc legitimus generetur sanguis. Deinde vero excretiones naturales, maxime quæ per alvum, cutim ac urinam fiunt, in legitimum ordinem atque successum reducantur: quo per eas jam generatæ sordes ac impuritates ex corpore proscribantur, Et denique talis vivendi ratio præscribenda, quæ bonos succos suppeditet.

§. XXVII.

Egregius est aphorismus: impura corpora, quo plus nutriveris, eo magis lædes. Hinc in feliciter exstirpando Lazari morbo non efficaciorem putamus curationem, quam quæ per famem fit (die Hunger-Cur) Hæc ita instituatur, ut ægri primum vescantur cibis minus nutrientibus, iisque parcissimis; ac inter illos carnibus assas magis quam coctis. Dein quavis mane portionem sulphuris antimonii fixati ad mentem *Excellentissimi* PRÆSIDIS præparati assumant ex decocto quodam antiscorbutico, quod ex radice sarsaparillæ, la-

pthi

pathi acuti, & doronici cum aqua paretur; ex his enim ſudor fluet egregius, quo impuræ humorum partes ſimul ejiciuntur. Pro potu ordinario inſerviat idem decoctum magis ſecundarium: v. g. Recipe radicis ſarſaparillæ uncias quatuor, lapathi acuti unciam unam, radicis Doronici unciam dimidiam. M. infundantur per noctem cum menſuris ſex aquæ ſimplicis: coquatur mane ad conſumtionem tertiæ partis. d. pro decocto primario. Hujus autem reſiduo addantur aquæ menſuræ ſeptem, coquantur pariter ad tertiæ partis remanentiam. D.S. ſchwacher Tiſch-Tranck.

§. XXVIII.

Vt ſub hac curatione roboretur ſimul ventriculus; operæ erit pretium, ſub epulis eſſentiam roborantem ac reſolventem L vel LXX guttulis aſſumere; quæ ex ſuccini albi pulveriſati uncia una, cum tincturæ antimonii acris unciis ſex infuſa concinnari poteſt, eique eſſentia trifolii fibrini, aut marrubii albi permiſceri. Proinde ut ſordes mucidæ, & acres primarum viarum eliminentur; neceſſe eſt, ſingulo quatriduo laxans quoddam lenius rhabarbarinum exhibere; præſtat enim generatim in hiſce morbis remediis pugnare magis liquidis, quam ſiccioribus atque pulverulentis. Hac curatione per tres circiter vel quatuor hebdomades protracta, ſi vires ſint integræ, per aliquot hebdomades alternis diebus ſtupham ſiccam ſudatoriam ſub debitis cautelis ingredi, haud alienum erit: qua ſcilicet decoctum ſaturatius lateribus candentibus infundatur, & vapor corpore excipiatur, capite probe munito. Haud enim ignorari oportet, homines hiſce ulceribus affectos balnea ſicca egregie ferre; & non dubitamus, quin ex di-

cta curatione debite adhibita felix insequuturus sit eventus.

§. XXIX.

Quod externam horum ulcerum tractationem attinet: eo omnes nervos intendere oportet, ut illa mundificentur, ulcerosa putredo arceatur & abstergatur, ac si forsan verminosa præsto sit colluvies, ea eluatur. Huic ultimo scopo inservit egregie spiritus vini rectificatus. Inter mundificantia primum locum obtinent myrrhata, succinata, mellita &c. quæ simul putredinem mirifice arcent. Hisce vero, cum specifica sit corruptio, addi possunt succi herbarum antiscorbuticarum, veluti sunt cochlearia, beccapunga, fumaria, sedum verminculare, acetosa &c. Convenit etiam in subjectis minus sensibilioribus lixivium ex calce viva & sale ammoniaco paratum adplicare, quod potenter abstergit. Et denique egregiam exserit virtutem ferme specificam radix lapathi nigri palustris, a Muntingio nomine herbæ Britannicæ insignita, & vel in succo, vel linimento ulceribus inuncta.

§. XXX.

Quod si, ut sæpius fit, commixtum sit inquinamentum venereum: quæstio est, num salivatione uti liceat? Mihi quidem haud arridet; quoniam experientia constat, eam in affectibus scorbuticis majus inferre damnum, quam emolumentum. Et præterea spero, fore ut & hæc inquinatio commendata curatione expugnari possit. Magis arridet æthiops mineralis, ea ratione, quam *Excellentissimus D. Professor* SCHVLZE *in A. N. C. Vol. I. obs.* 222. exposuit, adhibendus: de cujus egregia in resolvendo humorum coagulo efficacia con-

conferatur prælaudati *Viri differt. de æthiope minerali anno 1725. Aldorffi habita.*

§. XXXI.

Et hæc ſunt, quæ paucis de morbo Lazari proponenda duximus. Quicunque de illius vera exiſtentia convictus eſſe cupit: haud adeat chirurgos ſummos, ſed noſocomia. Nec deerunt quidam hinc inde diſperſi Chirurgi civitatum; quos hæc ulcera ſœpenumero diſcruciarunt; ex quorum numero nobis peritus hujus urbis Chirurgus STECHEISEN nonnullas enarravit hujus morbi obſervationes, cujus nomen ſe ignoraſſe fatetur. Si vero quidam fuerint, quibus hæc tractatio haud placuerit; non miror; *non enim omnibus, nec omnia mihi placuere; quinam ego omnibus?* Opto ceterum, ut hæ meæ meditationes, eum, quem intendi, adipiscantur

FINEM.

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO CANDIDATO

PRÆSES.

Communissimum est inter eruditos maxime vero inter Medicos hodie, ut de fortuna nimium adversa, deque sæculo bonis artibus inimico admodum tristes conquerantur. Qua quidem de calamitate quotquot ego dolentes unquam vidi, tot sua magis quam seculi culpa infortunatos esse deprehendi. Et quidem, ut aliorum taceam exempla sapientium, si Medicos ætate provectiores tam fama ac dignitatibus quam opibus pauperes cognovi; his vel solidioris Medicinæ ignorantiam, vel morum turpitudinem animique imprudentiam maxime obfuisse sum expertus. Quare nec habeo, quod salutaris scientiæ cultoribus ab initio magis svadeam, ac diligentius commendem, quam ut

pri-

primo in addiſcendis rationalis theoriæ fundamentis, iisque cum recta ratione ad uſum applicandis omnem navent operam, deinde & morum diligenti cultura eo contendant, ut cum cujusque ſortis hominibus prudenter atque modeſte vivere adſveſcant. Enim vero conſtanter obſervavi, hæc duo momenta, nimirum accuratiorem in cognoſcendis & curandis morbis peritiam, & prudentem vivendi rationem ſola fere ſufficere, ad felicem reddendum Medicum: cum iſta honores ac divitias, hæc vero fiduciam atque amorem ægrotorum, qui præcipuum fortunæ Medicorum fulcrum eſt, conciliet. At vero, ut pateat, cur iſtæ in medium a me prolatæ ſint meditationes, diffiteri non poſſum, CLARISSIME DOMINE CANDIDATE, me ex egregia TVA in rebus ad Medicnm pertinentibus eruditione, pariter ac politiſſimis moribus multa capere TIBI gratulandi, ac bene de TVIS rebus ſperandi argumenta. De eruditione quidem TVA, quam duobus ſolemnibus examinibus, coram totius ordinis Medici conſeſſu, haud vulgarem eſſe comprobaſti, hoc certus affirmare poſſum; quod felix morborum debellatio una cum fructibus atque præ-

miis

miis dignissimis TIBI nunquam sit defutura: Deinde cum singularem in TE modestiam una cum laudatissimo aliis inserviendi studio semper animadverterim, non dubito inde augurari, fore ut communi & superiorum & æqualium pariter ac inferioris ordinis hominum favore atque amore diutissime sis fruiturus. Annuat Deus ter O. M. spei ac votis nostris integerrimis; atque in sui honorem proximique amplissimum emolumentum ut omnia TVA cedant conamina, jubeat clementissime. TV vero sospes ac salvus vive, atque a me omnia, quæ TVVM ad commodum ullo modo pertinent, officia certus exspecta. Vale.

Dab. Hal. d. 12. *Septembr.*

MDCCXXXIII.

